## NOTA DE FUNDAMENTARE

**la proiectul de Hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030**

### 1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030 este elaborat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

### 2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ

#### 2.1.Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ

Peste 80 de milioane de persoane din Uniunea Europeană trăiesc cu un tip de dizabilitate. Persoanele cu dizabilități au o probabilitate mai mare de a fi supuse discriminării și dezavantajelor socio-economice într-o serie de domenii diferite. Acestea se confruntă frecvent de bariere în toate domeniile vieții. Depășirea acestor bariere reprezintă o condiție necesară pentru participarea egală la viața independentă a persoanelor cu dizabilități.

Prin ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (Legea nr. 166/2010), Republica Moldova și-a asumat obligativitatea de a asigura și de a promova exercitarea deplină a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru toate persoanele cu dizabilități, fără nicio discriminare. Acest angajament internațional implică ajustarea continuă a cadrului normativ național și implementarea unor politici publice eficiente, menite să garanteze incluziunea socială, respectarea demnității umane și egalitatea de șanse a persoanelor cu dizabilități.

Deși cadrul normativ național a fost parțial ajustat, analiza curentă relevă faptul că persoanele cu dizabilități continuă să se confrunte cu bariere sistemice care limitează participarea lor deplină și activă în viața socială, economică și politică a statului.

În context, Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030, derivă din angajamentele asumate în cadrul procesului de aliniere la acquis-ul Uniunii Europene. Proiectul derivă din Programul național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.306/2025, fiind elaborat în scopul realizării acțiunii 42, sub-acțiunii 46 din Clusterul 1 „Valori fundamentale”, Capitolul 23 „Sistemul judiciar și drepturi fundamentale”.

#### 2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Elaborarea Programului național este determinată de necesitatea creării unui cadru strategic consolidat pentru promovarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, în condițiile în care persistă deficiențe sistemice în accesul acestora la servicii destinate publicului larg.

Totodată, analizele și studiile naționale relevă existența unor inegalități semnificative și a unor bariere structurale care limitează exercitarea efectivă a drepturilor persoanelor cu dizabilități, evidențiind necesitatea consolidării cadrului normativ și instituțional, precum și a alinierii acestuia la standardele și angajamentele internaționale asumate.

La 1 ianuarie 2026 numărul total al persoanelor cu dizabilităţi, beneficiari de pensii de dizabilitate și alocații sociale de stat, aflați la evidența Casei Naționale de Asigurări Sociale, a constituit 164,7 mii (dizabilitate severă – 28 278 persoane; dizabilitate accentuată – 90 171 persoane; dizabilitate medie – 46 233 persoane), ceea ce reprezenta circa 7% din total populație, dintre care 13 223 copii cu dizabilități (dizabilitate severă – 6 573 copii; dizabilitate accentuată – 4 268 copii; dizabilitate medie – 2 382 copii), ceea ce reprezintă circa 2,6% din total copii.

**Ponderea populației cu dizabilități în total populație cu reședință obișnuită este în creștere nesemnificativă.** Comparativ cu anul 2018 (la 1 ianuarie), ponderea persoanelor cu dizabilități a crescut cu 0,6 puncte procentuale: de la 6,3% la 6,9%, înregistrate la 1 ianuarie 2026. Pentru aceeași perioadă, se înregistrează o creștere a numărului copiilor cu dizabilități de 1 punct procentual, de la 1,71% la 2,67%. Creșteri se înregistrează în cazul dizabilității primare, atât în rândul adulților: de la 9,2 mii persoane în anul 2020 la 11,9 mii persoane în anul 2025, cât și în rândul copiilor: de la 1,2 mii persoane în anul 2020 la 2,3 mii persoane în anul 2025.

Analiza datelor statistice și a studiilor în domeniu relevă că situația persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova este caracterizată de o creștere moderată a prevalenței dizabilității, accentuarea cazurilor cu caracter ireversibil și o distribuție inegală pe criterii de vârstă, gen și mediu de reședință, cu o incidență mai mare în mediul rural și în rândul bărbaților.

**Accesul la servicii esențiale rămâne limitat.** În domeniul sănătății persistă bariere legate de infrastructură, costuri, deficitul de personal medical și stigmatizare, inclusiv în sănătatea mintală și cea sexual-reproductivă. Deși cadrul normativ asigură dreptul la sănătate și nediscriminare, aplicarea acestuia este afectată de lacune instituționale, lipsa mecanismelor integrate și prevederi normative insuficient adaptate, inclusiv în domenii sensibile precum consimțământul informat sau intervențiile fără acordul persoanei. Barierele în accesarea serviciilor de sănătate au ca efect înrăutățirea stării de sănătate și pot determina solicitarea stabilirii gradului de dizabilitate.

În ultimii 5 ani se mențin în calitate de principale cauze ale dizabilității primare tumorile și bolile aparatului circulator. Comparativ cu anul 2020, în anul 2024 a sporit semnificativ numărul persoanelor cu dizabilitate primară cauzată de tulburările mintale și de comportament. În funcție de gradul de dizabilitate, datele statististice indică faptul că dizabilitatea severă și accentuată este acordată preponderent persoanelor care au suferit de tumori, boli ale aparatului circulator și boli ale sistemului osteo-articular, ale mușchilor și țesutului conjunctiv. În cazul dizabilităţii medii, în topul afecţiunilor s-au plasat bolile sistemului osteo-articular, ale mușchilor și țesutului conjunctiv, bolile aparatului circulator și bolile endocrine şi de nutriţie.

Analiza realizată constată **un acces limitat la servicii medicale specializate**, determinat de insuficiența personalului medical calificat, în special în mediul rural, precum și de infrastructura insuficient dezvoltată pentru recuperare și reabilitare. Totodată, capacitatea serviciilor de reabilitare rămâne limitată, iar monitorizarea bolilor complexe care generează dizabilități severe este insuficient dezvoltată.

Datele studiului „Analiza costurilor adiționale asociate dizabilității în Republica Moldova” (2026) indică faptul că gospodăriile cu persoane cu dizabilități comparativ cu cele fără persoane cu dizabilități, alocă o proporție mai mare din buget pentru produse alimentare și sănătate (6% față de 3,8%), în timp ce cheltuielile pentru educație și recreere sunt mai reduse. Rezultatele studiului arată că principalul factor al acestor costuri suplimentare îl reprezintă cheltuielile pentru sănătate.

**Procesul de determinare a dizabilității** necesită ajustări suplimentare pentru a asigura transparență și interoperabilitate. Analizele desfășurate a rezultatelor activității în domeniu subliniază necesitatea de a continua reformele pentru a îmbunătăți procedura de determinare a gradului de dizabilitate, criteriile aplicabile copiilor și adulților, utilizarea fișelor de trimitere pentru determinarea dizabilității și asigurarea interoperabilității sistemelor informaționale între domeniile social, educațional și medical, pentru a asigura un sistem integrat, transparent și eficient.

**Sistemul de protecție socială** destinat persoanelor cu dizabilități este caracterizat de fragmentarea și corelarea insuficientă cu necesitățile reale ale beneficiarilor, ceea ce limitează eficiența intervențiilor și accesul echitabil la servicii. Datele Ministerului Muncii și Protecției Sociale evidențiază o presiune crescută asupra serviciilor existente, în special asupra serviciului social „Asistență personală”, de care au beneficiat aproximativ 6.700 de persoane în anul 2025, numărul solicitărilor fiind în continuă creștere. Totodată, serviciul „Echipa mobilă” a asigurat suport pentru circa 990 de persoane, ceea ce reflectă o acoperire limitată în raport cu necesitățile din teritoriu. Serviciul Respiro - dezvoltat în număr de 7 servicii în plan național cu o capacitate totală de 31 locuri - nu acoperă pe deplin nevoia existentă, dinamica ocupării locurilor fluctuând în intervalul 57,1% și 104% (în luna septembrie), în luna martie 2026 fiind în așteptare 14 persoane. Serviciile

Centrelor de zi pentru persoane cu dizabilități - cu o capacitate pe țară de 610 locuri - la fel nu acoperă nevoia, în luna martie curent fiind în așteptare 36 de persoane.

**Prestațiile sociale sunt sub nivelul minimului de existență și nu acoperă costurile suplimentare generate de dizabilitate**. În anul 2025 minimul de existență a constituit 3053,4 lei pe când cuantumul minim al pensiei de dizabilitate pentru persoanele cu grad sever de dizabilitate a fost de 2291,7 lei, iar pentru cele cu grad mediu de dizabilitate de 1527,8 lei. Aceste prestații sunt insuficiente pentru a acoperi minimul necesar pentru un nivel de trai decent.

**Procesul de dezinstituționalizare avansează lent**, fiind afectat de numărul insuficient de servicii comunitare, coordonarea interinstituțională deficitară, abordarea predominant medicală și insuficientă implicare a persoanelor cu dizabilități în luarea deciziilor. Modelul actual de îngrijire rezidențială nu asigură pe deplin respectarea drepturilor și demnității acestora. La moment, circa 1700 de persoane adulte cu dizabilități sunt plasate în Centrele de plasament ale căror fondator este Ministerul Muncii și Protecției Sociale. O autoevaluare rapidă realizată la începutul anului 2026 arată că 67% dintre beneficiari au nevoi înalte de îngrijire pe termen lung, iar 33% sunt cu nevoi reduse de suport și cu abilități pentru trai independent în comunitate. Acest fapt duce la necesitatea regândirii sistemului rezidențial de îngrijire a persoanelor cu dizabilități, atât prin dezinstituționalizarea persoanelor, cât și transformarea instituțiilor în funcție de nivelul de îngrijire și sprijin inclusiv al gradului de autonomie personală.

Persoanele cu dizabilități se confruntă cu **vulnerabilitate economică accentuată**, inclusiv rate ridicate ale sărăciei. În Republica Moldova persoanele cu dizabilități se confruntă într-o măsură mai mare cu sărăcia absolută comparativ cu persoanele fără dizabilități. Datele Biroului Național de Statistică atestă o sporire a sărăciei absolute în rândul persoanelor cu dizabilități în ultimii cinci ani: de la 35,4% în anul 2020 la 46,7% în anul 2024. Totodată nivelul sărăciei absolute este mai mare în rândul populației cu dizabilități (46,7%) în comparație cu populația fără dizabilități (32,3%), persoanele cu dizabilități din mediul rural fiind afectate într-o măsură mai mare de sărăcia absolută. În același timp, persoanele cu dizabilități au oportunități limitate de a obține venituri comparativ cu persoanele fără dizabilități. Criza pandemică, economică, energetică și umanitară a limitat și mai mult oportunitățile de angajare, auto-angajare a persoanelor cu dizabilități, de obținere a veniturilor din remitențe sau din activități generatoare de venit, care au efecte negative în alte sfere ale vieții (sănătate, viață de familie, educație, cultură, participare etc.). Datele Biroului Național de Statistică relevă faptul că ponderea gospodăriilor care apreciază că trăiesc mai rău comparativ cu anul precedent este mai mare în cazul gospodăriilor cu cel puțin o persoană cu dizabilitate (20,5% față de 15,3% în cazul gospodăriilor fără persoane cu dizabilități). Oportunitățile de ocupare pe piața muncii sunt limitate, în contextul unei piețe a muncii insuficient adaptate și al nerespectării mecanismelor de incluziune, precum cota de angajare. Acest fapt aprofundează starea de vulnerabilitate economică. Complementar, condițiile de trai ale persoanelor cu dizabilități sunt mai precare, în special în mediul rural, comparativ cu persoanele fără dizabilități.

**Accesibilitatea** infrastructurii, transportului, informației și serviciilor publice este insuficient asigurată, în pofida existenței cadrului normativ relevant (inclusiv Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și legislația națională). Deficiențele țin de nealinierea completă la standardele internaționale, monitorizarea slabă și lipsa sancțiunilor efective.

Participarea socială, politică și economică a persoanelor cu dizabilități rămâne redusă, în special în cazul femeilor, care se confruntă cu discriminare intersecțională și risc sporit de violență. Fenomenul violenței bazate pe gen este insuficient abordat sistemic, iar serviciile și politicile existente nu răspund adecvat nevoilor specifice ale acestor persoane.

În domeniul **justiției**, deși au fost realizate reforme privind capacitatea juridică, persistă lacune normative semnificative, inclusiv lipsa cadrului subsecvent pentru măsuri de ocrotire și suport în luarea deciziilor, ceea ce generează incoerențe în aplicare și limitează accesul efectiv la justiție.

În ansamblu, deși există un cadru normativ relativ dezvoltat, acesta prezintă lacune și deficiențe de implementare, iar intervenția este impusă de persistența barierelor structurale, instituționale și sociale care împiedică incluziunea deplină și respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Elaborarea Programului național este determinată de o serie de factori, printre care:
*Factori interni, sunt:*

- expirarea termenului de realizare a Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilităţi pentru anii 2017-2022;
- expirarea termenului de realizare a Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026;
- răspunsul insuficient de adaptare al sistemului la necesitățile de asigurare a drepturilor persoanelor cu dizabilități și la standardele naționale, europene și internaționale de referință;
- necesitatea racordării politicilor dedicate incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități la politicile statului reflectate în *Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”*, *Programul Guvernului Republicii Moldova* și în alte documente de politici publice conexe.

*Factori externi* care au condus la elaborarea Programului național, sunt:

- necesitatea îndeplinirii angajamentelor asumate de Republica Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană;
- necesitatea asigurării susținerii tehnice și instituționale, printr-un cadru strategic și operațional bine definit, a negocierilor pentru capitolele 23 (Statul de drept), prin măsuri clare, etapizate și corelate cu acquis-ul Uniunii Europene;
- necesitatea alinierii politicilor naționale la documentele și angajamentele internaționale relevante, aplicabile Republicii Moldova.

***Concluzionând,*** se evidențiază necesitatea consolidării cadrului normativ și instituțional în materide protecție și promovare a drepturilor persoanelor cu dizabilități, în vederea asigurării respectării principiilor egalității, nediscriminării și incluziunii sociale, în conformitate cu standardele naționale și internaționale aplicabile.

În acest sens, se impune necesitatea dezvoltării unor mecanisme juridice eficiente care să garanteze accesul deplin și efectiv al persoanelor cu dizabilități la sănătate, muncă, protecție socială, justiție, viață comunitară și altele.

## 3. Obiectivele urmărite și soluții

### 3.1.Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

*Introducerea.* Programul este elaborat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea strategică, având ca temei Programul național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029 (Hotărârea Guvernului nr. 306/2025), precum și lipsa unui document de politică publică care să abordeze intersectorial domeniul dizabilității și cuprinde următoarele capitole:

I. *Analiza situației*. Acest capitol vizează aspectele generale, care au determinat condițiile ce au impus elaborarea documentului de politici publice, reieșind din faptul că, în anul 2022 a expirat termenul de implementare a Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022 și a Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026, necesitatea racordării politicilor de incluziune socială la politicile statului, reflectate în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului; Planul de acțiuni al Guvernului Republicii Moldova, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă și în alte documente de politici publice conexe pentru atingerea obiectivelor strategice de asigurare a incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

II. *Obiective generale ale Programului*. Scopul Programului național constă în instituirea unui cadru normativ și instituțional, durabil și incluziv care să garanteze exercitarea drepturilor persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova și implicarea lor activă în toate domeniile vieții sociale și pentru valorificarea potențialului acestora. Intervențiile proiectate vor fi realizate prin intermediul următoarelor obiective generale:

**Obiectiv general 1**. Îmbunătățirea guvernanței și a cooperării intersectoriale pentru asigurarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.
**Obiectiv general 2**. Creșterea eficienței și accesibilității sistemului de protecție socială pentru a răspunde nevoilor persoanelor cu dizabilități.
**Obiectiv general 3.** Asigurarea accesului egal și nediscriminatoriu al persoanelor cu dizabilități la infrastructură, servicii publice și domenii esențiale ale vieții sociale.
**Obiectiv general 4.** Dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități și promovarea traiului independent în comunitate.
**Obiectiv general 5**. Împuternicirea și protecția persoanelor cu dizabilități pentru exercitarea deplină a drepturilor fundamentale.

III. *Obiective specifice ale Programului.* Cele 5 obiective generale includ 14 obiective specifice, fiecare dintre acestea fiind operaționalizat prin intermediul a 65 de acțiuni concrete, 118 indicatori de monitorizare și termene de implementare.

IV. *Impactul*. Impactul pe termen lung urmărește sporirea numărului persoanelor cu dizabilități care își exercită pe deplin drepturile sale și participă activ în viața socială, context în care se ține în consolidarea capacităților instituționale în domenii, precum protecție socială, sănătate, justiție, infrastructură, educație, comunicare, cultură și altele; în realizarea dezinstituționalizării și asigurarea traiului independent în comunitate; în realizarea incluziunii sociale ceea ce generează un impact major asupra respectării drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități, contribuind la creșterea autonomiei personale, reducerea izolării și segregării instituționale, precum și la îmbunătățirea calității vieții. Totodată, impactul programului constă în dezvoltarea serviciilor sociale comunitare, contribuind la schimbarea paradigmei de la îngrijirea rezidențială la incluziune activă prin asigurarea traiului independent în comunitate. La nivel sistemic, Programul va contribui la eficientizarea resurselor publice și la alinierea la standardele europene și internaționale, inclusiv la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, promovând astfel un model social bazat pe egalitate de șanse și participare deplină în viața comunității.

V. *Costuri*. Capitolul respectiv prezintă costurile pentru realizarea Programului național pentru anii 2026-2030, care se vor efectua prin implementarea planului de acțiuni, programe sectoriale corespunzătoare acoperite din bugetul de stat, conform Cadrului Bugetar pe Termen Mediu și din mijloacele partenerilor externi de dezvoltare.

VI. *Riscuri de implementare*. Ținând cont de faptul că Programul este un document de planificare strategică pe termen lung, au fost luate în considerare riscurile implementării acesteia. Pentru a reacționa în mod adecvat la eventualele riscuri, a fost propus un set de măsuri de remediere, menite să reducă riscurile anticipate.

VII. *Autorități/Instituții responsabile*. La capitolul respectiv, au fost prezentate autoritățile și instituțiile responsabile de implementarea Programului.

VIII. *Proceduri de monitorizare, evaluare și raportare*. Capitolul prezintă procedurile de monitorizare și evaluare a Programului de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030, etapele și modalitățile de raportare prin implementarea Programului și a Planului de acțiuni.

IX. Planul de acțiuni pentru implementarea Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030.

Elementele de noi ale Programului față de ciclul anterior derivă în depășirea abordării tradiționale, prin introducerea instrumentelor moderne de guvernanță, intervenții sistemice și orientare spre rezultate măsurabile. Elementele inovative pot fi identificate pe următoarele dimensiuni:

*1. Abordarea intersectorială și bazată pe evidențe a dizabilității,* accentul fiind pus pe cooperarea intersectorială și pe integrarea dimensiunii dizabilității în politici publice din multiple domenii (protecție socială, sănătate, educație, infrastructură, justiție etc.). Aceasta reflectă o trecere de la intervenții fragmentate la o guvernanță integrată, în care dizabilitatea este abordată transversal. În plus, utilizarea

datelor și a evidențelor pentru fundamentarea politicilor indică o orientare modernă spre politici bazat pe date.

*2. Introducerea de ţinte clare şi măsurabile (SMART),* obiectivele includ indicatori concreți, ceea ce reprezintă o inovație prin trecerea la un model de management al performanței, care permite monitorizarea progresului și responsabilizarea instituțiilor.

*3. Accent pe dezinstituționalizare și dezvoltarea serviciilor sociale comunitare,* ceea ce reflectă o schimbare de paradigmă complexă: de la îngrijirea rezidențială la modele centrate pe persoană și incluziune în comunitate. Transformarea centrelor de plasament temporar în funcție de nevoile individuale este o abordare inovativă, orientată spre personalizare și autonomie.

*4. Reformarea mecanismelor administrative cheie,* eficientizarea sistemului de determinare a gradului de dizabilitate și consolidarea prestațiilor sociale indică o intervenție directă asupra sistemului, vizând atât beneficiarii, cât și mecanismele instituționale care produc inechități sau ineficiență.

*5. Corelarea cu standarde internaționale și europene* introduce un cadru de referință extern, ceea ce asigură alinierea la bune practici europene și globale.

*6. Abordarea sistemică a accesibilității,* aceasta nefiind tratată punctual, dar într-un mod complex care include mediul fizic, transportul, informația și comunicațiile. Stabilirea unor obiective concrete și includerea tuturor serviciilor publice reflectă o viziune holistică și standardizată asupra accesibilității.

*7. Promovarea drepturilor și protecției împotriva discriminării și violenței,* prin promovarea autonomiei personale depășește abordarea clasică de asistență și introduce o perspectivă bazată pe drepturile omului.

### 3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare.

Opțiunea alternativă rezidă în nepromovarea unui document nou de politici în domeniul incluziunii sociale, fapt care ar duce la menținerea cadrului actual de intervenție, insuficient pentru a răspunde provocărilor cu care se confruntă persoanele cu dizabilități. În lipsa unui nou document de politici, problemele existente vor continua să persiste, iar măsurile implementate vor rămâne fragmentate, cu un nivel redus de coordonare între autoritățile și instituțiile responsabile.

Această opțiune va afecta capacitatea statului de a asigura respectarea și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, inclusiv prin neimplementarea deplină a prevederilor Convenției Organizației Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. Totodată, va limita dezvoltarea unor servicii comunitare accesibile și de calitate, va încetini procesul de dezinstituționalizare și va reduce oportunitățile de participare deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții sociale, economice și culturale.

De asemenea, neadoptarea unui nou document strategic va compromite realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova în cadrul procesului de aderare la Uniunea Europeană, inclusiv alinierea politicilor naționale la acquis-ul comunitar și la Strategia UE privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Lipsa unui cadru strategic actualizat va îngreuna planificarea și monitorizarea reformelor, va diminua eficiența utilizării resurselor financiare, inclusiv a asistenței externe, și va afecta credibilitatea instituțiilor publice în raport cu partenerii de dezvoltare.

În consecință, această opțiune nu ar contribui la reducerea excluziunii sociale, a discriminării și a inegalităților cu care se confruntă persoanele cu dizabilități, menținând barierele existente în accesul la educație, servicii de sănătate, protecție socială, infrastructură și informație. Pe termen mediu și lung, costurile sociale și economice generate de lipsa unor intervenții sistemice și coordonate ar depăși costurile necesare implementării unui nou document de politici, iar obiectivul asigurării unei societăți incluzive și echitabile ar rămâne dificil de realizat.

## 4. Analiza impactului de reglementare

*4.1. Impactul asupra sectorului public*

Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030 va genera efecte importante asupra sectorului public, contribuind la modernizarea guvernanței în toate sectoarele și creșterea eficienței instituțiilor în asigurarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Impactul programului asupra sectorului public este unul multidimensional și transformator, deoarece presupune nu doar ajustări punctuale, dar o reconfigurare a modului de funcționare a instituțiilor publice, a politicilor și a serviciilor furnizate. Analiza impactului asupra sectorului public se evidențiază prin:

***1. Transformarea guvernanței publice și a cooperării instituționale,*** acțiunile incluse determină o schimbare de paradigmă în sectorul public, prin trecerea de la o abordare fragmentată la una intersectorială și coordonată. Instituțiile publice vor asigura colaborarea strânsă, partajarea de date și integrarea dimensiunii dizabilității în toate politicile. Astfel, va crește complexitatea procesului decizional și îmbunătățirea coerenței politicilor publice.

***2. Extinderea și diversificarea serviciilor publice*****,** programul axându-se pe dezvoltarea serviciilor sociale, medicale și de reabilitare la nivel comunitar. Sectorul public va crea sau contracta servicii noi, adaptate la nevoile persoanelor cu diferite tipuri de dizabilități.

***3. Reorientarea de la instituționalizare la servicii comunitare,*** ceea ce generează un impact structural major: trecerea de la îngrijirea în instituții rezidențiale la modele bazate pe incluziune comunitară și trai independent.

***4. Creșterea investițiilor în infrastructură și accesibilitate,*** programul implicând modificări normative și investiții în infrastructura publică, transport, comunicații și servicii digitale accesibile, cu impact pe termen lung asupra creării unui mediu incluziv.

***5. Creșterea responsabilității și a transparenței*****,** prin introducerea unor ținte măsurabile și termene clare, sectorul public devine mai responsabil în fața cetățenilor și a partenerilor internaționali.

În ansamblu, programul determină o transformare a sectorului public dintr-un sistem reactiv, orientat pe asistență, în unul **proactiv, incluziv și centrat pe drepturi și nevoile persoanelor cu dizabilități**.

Deși implică costuri și provocări instituționale semnificative, impactul lor pe termen lung constă în crearea unui sistem public mai eficient, echitabil și adaptat standardelor moderne de guvernanță.

### *4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative*

Implementarea Planului reprezintă un instrument important pentru realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova în procesul de modernizare a politicilor publice și de aliniere a acestora la standardele europene și internaționale relevante. În acest context, estimarea costurilor aferente acțiunilor planificate a fost realizată în scopul asigurării unei planificări financiare coerente, transparente și orientate spre rezultate.

Conform estimărilor efectuate, necesarul financiar total pentru implementarea acțiunilor prevăzute în Plan constituie circa 750,6 milioane lei. Structura financiară propusă reflectă principiul complementarității surselor de finanțare, prin combinarea resurselor publice naționale cu sprijinul oferit de partenerii de dezvoltare și cu identificarea unor oportunități suplimentare de finanțare pe parcursul perioadei de implementare.

Din volumul total estimat, 328,6 milioane lei (43,8%) sunt prevăzute în bugetul de stat și planificate anual în bugetele autorităților publice centrale și ale instituțiilor responsabile, reflectând integrarea acțiunilor aferente în procesele de planificare bugetară. Aceasta confirmă angajamentul autorităților publice pentru realizarea obiectivelor stabilite și asigurarea implementării măsurilor prevăzute în Program. Resursele bugetare sunt alocate, în principal, pentru finanțarea măsurilor aflate în responsabilitatea directă a instituțiilor publice, inclusiv dezvoltarea și perfecționarea cadrului normativ și instituțional, elaborarea metodologiilor și procedurilor necesare, consolidarea capacităților administrative, coordonarea interinstituțională, precum și monitorizarea și evaluarea progresului înregistrat.

Totodată, 123,2 milioane lei (16,4%) sunt estimate a fi acoperite din surse de asistență externă, contribuind la consolidarea eforturilor naționale de implementare a reformelor. Implicarea partenerilor de dezvoltare reflectă sprijinul acordat Republicii Moldova în realizarea obiectivelor strategice asumate, inclusiv în contextul parcursului european, prin furnizarea de expertiză, suport tehnic și financiar pentru dezvoltarea și extinderea intervențiilor prioritare.

De asemenea, 298,8 milioane lei (39,8%) reprezintă resurse financiare care urmează a fi mobilizate pe durata implementării Planului, prin valorificarea oportunităților oferite de mecanismele naționale și internaționale de finanțare, dezvoltarea parteneriatelor de cooperare și atragerea unor noi surse de sprijin. Această abordare permite adaptarea intervențiilor la necesitățile identificate și asigură premisele pentru continuitatea și extinderea măsurilor planificate.

Prin urmare, cadrul financiar aferent Planului reflectă o abordare strategică și sustenabilă, bazată pe responsabilitate națională, cooperare internațională și utilizarea eficientă a resurselor disponibile. Asigurarea finanțării etapizate a acțiunilor va contribui la realizarea obiectivelor stabilite, la consolidarea politicilor publice în domeniul vizat și la îndeplinirea angajamentelor asumate de Republica Moldova în raport cu standardele europene și internaționale.

Estimarea costurilor s-a realizat în conformitate cu metodologia de elaborare a politicilor publice, utilizând instrumentele standard de calcul al bugetului prevăzute de cadrul normativ, fiind aplicată o abordare riguroasă bazată pe mai mulți factori:

1. experienței de implementare a Programului 2017–2022;

2. normativelor în vigoare privind crearea serviciilor sociale existente;

3. necesarului calculat de personal, echipamente și infrastructură raportat la nivelul actual de acoperire;

4. costurilor de referință pentru instruiri, renovări, achiziții tehnice și digitalizare;

5. proiecțiilor de creștere a capacităților instituționale corelate cu obiectivele asumate pentru anul 2030.

Distribuirea resurselor financiare este prevăzută etapizat, asigurând o alocare echilibrată a investițiilor pe întreaga perioadă de implementare a Programului (2026–2030). Per ansamblu, impactul financiar al Programului este fundamentat pe anvergura reformelor propuse, complexitatea intervențiilor planificate și necesitatea continuării proceselor de reformă structurală în domeniul dizabilității.

Investițiile preconizate vor contribui la crearea unui mediu social mai incluziv, mai prietenos și adaptat nevoilor persoanelor cu dizabilități, capabil să răspundă atât necesităților de dezvoltare națională, cât și exigențelor europene în materie de incluziune socială.

Realizarea Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030, se va efectua prin  implementarea planului de acțiuni.

Resursele parvenite prin intermediul asistenței externe vor acoperi prioritar investițiile în infrastructura serviciilor sociale, acestea fiind atrase urmare a contractării instituțiilor financiare internaționale.

Delegația Europeană  din RM - 19.000,0 mii lei
Keystone - 78.750,0 mii lei
UNFPA - 4.825,0 mii lei
UNICEF -  2.000,0 mii lei.

Pentru implementarea acțiunii privind instituirea punctelor focale, inclusiv stabilirea modului de desemnare a acestora, se prevede constituirea acestora în cadrul autorităților publice centrale, inclusiv al autorităților de nivel regional, prin desemnarea unor angajați din cadrul acestor autorități, în baza unui act administrativ departamental emis de MMPS, în vederea integrării dimensiunii dizabilității, conform domeniilor de competență.

Resursele prevăzute în proiectul Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026 – 2030, urmează să susțină implementarea unor proiecte noi de dezvoltare și modernizare a sistemului social, în scopul asigurării respectării și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în toate domeniile.

### *4.3. Impactul asupra sectorului privat*

Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026–2030 va avea un impact pozitiv asupra sectorului privat, prin promovarea incluziunii persoanelor cu dizabilități în activitățile economice.

De asemenea, Programul va încuraja dezvoltarea responsabilității sociale a întreprinderilor, inclusiv prin promovarea unor politici de incluziune, nediscriminare și accesibilitate. Sectorul privat va beneficia de un mediu de afaceri mai incluziv, cu potențial de creștere a productivității și inovației prin integrarea diversității în echipele de lucru.

În același timp, pot apărea anumite costuri pentru mediul de afaceri, generate de necesitatea adaptării infrastructurii, proceselor și serviciilor pentru a asigura accesibilitatea și incluziunea persoanelor cu dizabilități. Aceste costuri sunt însă compensate pe termen lung prin beneficii economice.

Prin contractarea serviciilor sociale de către stat de la sectorul privat se va asigura o dezvoltare continuă și diversificare a serviciilor sociale, contribuind la crearea unui mediu concurențial egal pe piața serviciilor sociale. Programul va crea premise pentru consolidarea parteneriatului dintre sectorul public și cel privat, în vederea dezvoltării unor soluții sustenabile și inovatoare pentru incluziunea socială și economică a persoanelor cu dizabilități.

### *4.4. Impactul social*

Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026–2030 va genera un impact social semnificativ, contribuind la îmbunătățirea calității vieții și la asigurarea participării depline a persoanelor cu dizabilități în societate.

Implementarea Programului va duce la creșterea accesului persoanelor cu dizabilități la servicii de calitate în domenii esențiale, precum educația, sănătatea, protecția socială și accesibilitatea mediului fizic și informațional. Astfel, se va asigura reducerea barierelor existente și promovarea egalității de șanse.

Programul va contribui la reducerea sărăciei și a excluziunii sociale, prin facilitarea integrării persoanelor cu dizabilități în comunitate și valorificarea potențialului acestora. În acest sens, se estimează creșterea gradului de independență economică și diminuarea dependenței de prestațiile sociale.

De asemenea, Programul va avea un impact pozitiv asupra coeziunii sociale, prin promovarea incluziunii, reducerea discriminării și schimbarea percepțiilor sociale față de persoanele cu dizabilități. Vor fi consolidate relațiile echitabile în societate și va crește nivelul de sensibilizare a populației privind drepturile și nevoile acestora.

Un accent deosebit este pus pe abordarea integrată și intersectorială, inclusiv pe dimensiunea de gen, astfel încât măsurile implementate să răspundă nevoilor specifice ale diferitelor grupuri, inclusiv ale femeilor și copiilor cu dizabilități.

În ansamblu, Programul va contribui la dezvoltarea unei societăți incluzive, echitabile și accesibile, în care fiecare persoană are oportunitatea de a participa activ la viața socială, economică și culturală.

#### 4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

Implementarea Programului național de incluziune socială nu generează, prin sine, instituirea unor noi mecanisme de colectare sau prelucrare a datelor cu caracter personal și nu presupune extinderea categoriilor de date prelucrate față de cele prevăzute de cadrul normativ în vigoare. Măsurile prevăzute în Program vor fi realizate prin intermediul sistemelor informaționale și al procedurilor administrative existente sau al celor dezvoltate în conformitate cu legislația privind protecția datelor cu caracter personal.

În procesul implementării Programului, prelucrarea datelor cu caracter personal va fi efectuată exclusiv în măsura necesară pentru furnizarea serviciilor, monitorizarea implementării măsurilor și evaluarea

rezultatelor, cu respectarea principiilor legalității, necesității, proporționalității, limitării scopului, exactității și confidențialității datelor. Autoritățile și instituțiile responsabile vor asigura aplicarea măsurilor tehnice și organizatorice adecvate pentru protejarea datelor cu caracter personal împotriva accesului neautorizat, divulgării, modificării sau distrugerii acestora.

Totodată, Programul contribuie la consolidarea protecției datelor cu caracter personal prin promovarea unei abordări coordonate și standardizate în gestionarea informațiilor referitoare la beneficiarii serviciilor sociale și ai altor măsuri de incluziune socială, în conformitate cu prevederile legislației naționale în domeniul protecției datelor cu caracter personal și cu standardele europene aplicabile.

### 4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Programul va contribui la prevenirea și combaterea tuturor formelor de violență, inclusiv a violenței bazate pe gen, prin promovarea unor măsuri integrate de protecție, suport și intervenție. De asemenea, programul promovează abordarea bazată pe ciclul de viață, asigurând acces egal la oportunități și servicii pentru toate persoanele, indiferent de vârstă, gen sau statut. Programul va asigura integrarea principiului egalității de gen în procesul de planificare, implementare și monitorizare, inclusiv prin necesitatea operaționalizării și bugetării explicite a acțiunilor relevante.

### 4.5. *Impactul asupra mediului*

Implementarea Programului național de incluziune socială nu este de natură să genereze un impact negativ asupra mediului, întrucât măsurile prevăzute au un caracter preponderent social și instituțional, fiind orientate spre dezvoltarea serviciilor, consolidarea capacităților instituționale și promovarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

Programul poate avea un impact indirect pozitiv asupra mediului prin promovarea principiilor dezvoltării durabile și ale accesibilității universale în procesul de planificare și implementare a investițiilor publice. În cazul realizării lucrărilor de construcție, renovare sau adaptare a infrastructurii destinate furnizării serviciilor sociale, acestea vor fi efectuate cu respectarea cerințelor legislației de mediu și, după caz, a normelor privind eficiența energetică, gestionarea deșeurilor, utilizarea durabilă a resurselor și accesibilitatea pentru toate categoriile de beneficiari.

Astfel, Programul este compatibil cu obiectivele dezvoltării durabile și nu presupune riscuri sau efecte adverse semnificative asupra factorilor de mediu.

### 4.6. *Alte impacturi și informații relevante*

Nu este aplicabil.

## 5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Nu este aplicabil.

5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE

Nu este aplicabil.

## 6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, anunțul privind inițierea elaborării Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2026-2030 a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Muncii și Protecției Sociale, la compartimentul „Transparența decizională”, precum și pe platforma guvernamentală www.particip.gov.md, fiind accesibil la adresa: https://particip.gov.md/ro/document/stages/ministerul-muncii-si-protectiei-sociale-a-initiat-procesul-de-elaborare-a-proiectului-noului-program/10833, și consultat cu peste 70 de reprezentanți

ai autorităților și instituțiilor publice, societății civile, precum și cu persoane cu dizabilități, https://social.gov.md/comunicare/comunicate/noul-document-de-politici-pentru-incluziunea-persoanelor-cu-dizabilitati-2026-2030-a-fost-consultat-public/, inclusiv cu partenerii de dezvoltare.

Totodată, urmare consultărilor cu Cancelaria de  Stat, în temeiul prevederilor pct. 63.14 din *Regulamentul cu privire la planificarea strategică*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.386/2020, recomandările prezentate în Raportul de evaluare a calității și conformității, au fost luate în considerare, inclusiv ale Ministerului Finanțelor și integrate în proiect.

În conformitate cu prevederile art. 32 și art. 34 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, proiectul a fost avizat de către autoritățile publice relevante, inclusiv Ministerul Finanțelor, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Culturii, Ministerul Justiției, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, precum și alte instituții responsabile.

Sugestiile și propunerile parvenite în procesul de avizare au fost analizate și luate în considerare la definitivarea proiectului.

Subsidiar, la data de 21.05.2026, proiectul notat a fost transmis pentru consultare către Comisia Europeană, fiind identificat ca prioritate nr.1 în Lista actelor prioritare pentru consultare.

## 7. Concluziile expertizelor

Proiectul a fost supus expertizării în cadrul procesului de expertizare de către Ministerul Justiției. Informația referitoare la concluziile expertizelor a fost inclusă în sinteza obiecțiilor și propunerilor/recomandărilor la proiect.

## 8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Actul normativ se încadrează în cadrul normativ existent.

## 9.Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Implementarea Programului național de incluziune socială va necesita adoptarea și, după caz, revizuirea cadrului normativ secundar, precum și întreprinderea măsurilor administrative și instituționale necesare pentru realizarea obiectivelor și acțiunilor prevăzute de Program și Planul de acțiuni aferent.

Coordonarea generală a implementării Programului va fi asigurată de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în colaborare cu autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și cu alte instituții publice responsabile de realizarea acțiunilor prevăzute, după cum urmează: Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Finanțelor, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Culturii, Ministerul Justiției, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Oficiul Avocatului Poporului, Consiliul Național de Determinare a Dizabilității și Capacității de Muncă, Biroul Național de Statistică, Casa Națională de Asigurări Sociale, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare, Comisia Electorală Centrală, Consiliul Audiovizualului, Agenția de Guvernare Electronică, Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat, Procuratura Generală, Institutul Național al Justiției, Centrul de Instruire a Avocaților, Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret, Serviciul Vamal, Compania Națională de Asigurări în Medicină, agențiile teritoriale de asistență socială, instituții de învățământ superior și de cercetare, autorități publice locale și altele. Implementarea Programului se va baza pe capacitățile instituționale existente ale autorităților responsabile, inclusiv pe resursele umane, financiare și materiale disponibile, urmând ca acestea să fie consolidate, după caz, prin măsuri de dezvoltare a capacităților, instruirea personalului, digitalizarea proceselor și valorificarea asistenței tehnice și financiare acordate de partenerii de dezvoltare. Totodată, implementarea Programului presupune consolidarea mecanismelor de cooperare interinstituțională, stabilirea responsabilităților pentru fiecare acțiune și integrarea obiectivelor Programului în procesele de planificare și raportare ale autorităților implicate.

Finanțarea măsurilor prevăzute de Program va fi asigurată din alocațiile aprobate anual în bugetele autorităților responsabile, în limitele resurselor disponibile, precum și din asistența financiară și tehnică oferită de partenerii de dezvoltare și din alte surse conform legislației. În scopul acoperirii necesarului financiar pentru implementarea integrală a Programului, autoritățile responsabile vor întreprinde măsurile necesare pentru mobilizarea resurselor externe și valorificarea oportunităților suplimentare de finanțare, inclusiv prin consolidarea dialogului cu partenerii de dezvoltare și identificarea unor surse alternative de finanțare, în funcție de prioritățile și necesitățile de implementare.

Pentru acoperirea necesarului financiar aferent implementării integrale a Programului, autoritățile responsabile vor întreprinde măsurile necesare pentru mobilizarea resurselor externe și identificarea oportunităților suplimentare de finanțare.

Implementarea Programului va fi susținută prin mecanisme de monitorizare și evaluare coordonate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Performanța acestuia va fi apreciată în baza indicatorilor de rezultat și de impact stabiliți în Program și în Planul de acțiuni. Monitorizarea implementării se va realiza în mod continuu, prin colectarea și analiza datelor de către autoritățile responsabile, iar Ministerul Muncii și Protecției Sociale va elabora și va prezenta Guvernului rapoarte anuale privind progresul înregistrat. Evaluarea Programului va include o evaluare intermediară și una finală, realizate în conformitate cu metodologia națională de monitorizare și evaluare a documentelor de politici publice. Constatările și recomandările formulate în cadrul acestor evaluări vor fundamenta, după caz, ajustarea politicilor și a măsurilor de implementare.

**SECRETAR DE STAT** **Vasile CUȘCA**

Digitally signed by Cușca Vasile
Date: 2026.08.07 22:11:07 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ